

<https://helda.helsinki.fi>

Katsahdus peiliin : Helsingin yliopistomuseon kokoelmaan kuuluva etruskilainen pronssipeili

Wilskman, Anna-Maria

Esinetutkimusverkosto Artefacta

2019-02-28

Wilskman , A-M 2019 , Katsahdus peiliin : Helsingin yliopistomuseon kokoelmaan kuuluva etruskilainen pronssipeili . Esinetutkimusverkosto Artefacta . <

https://web.archive.org/web/20200322145425/http://www.artefacta.fi/uutiset/katsahdus_peiliin.713.news?8_o=10
>

<http://hdl.handle.net/10138/326969>

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

http://www.artefacta.fi/uutiset/katsahdus_peiliin.713.news?8_o=10&printer=1

Go

FEB MAR APR

22

2019 2020 2021

▼ About this capture

[1 capture](#)

22 Mar 2020

Artefacta

— Esinetutkimusverkosto —

Uutiset

28.2.2019

Katsahdus peiliin

Helsingin yliopistomuseon kokoelmaan kuuluva etruskilainen pronssipeili.

1 capture
22 Mar 2020

Go FEB MAR APR
22
2019 2020 2021

▼ About this capture

Go

FEB MAR APR

22

2019 2020 2021

About this capture

1 capture

22 Mar 2020

erikoismuseota ei maastamme löydy. Aika ajoin osa kokoelmista on ollut nähtävissä erikoisnäyttelyissä, mutta suuri osa esineistosta on ollut ainoastaan tutkijoiden ja opinnäytetöiden tekijöiden innokkaiden katseiden alla.

Tässä kirjoituksessa esittelen lyhyesti Helsingin yliopistomuseon kokoelmaan kuuluvan etruskilaisen pronssipeilin. Pohjana tähän kirjoitukseen on seminaarityöni Helsingin yliopiston latinan kielen ja Rooman kirjallisuuden oppiaineessa vuodelta 2015: siinä käsittelin peilejä ja niiden esiintymistä latinankielisessä kirjallisuudessa.

Peilin lahjoitti Helsingin yliopistomuseolle taidekriitikko ja innokas antiikinkeräilijä Birgitta Lojander vuonna 2003. Lojander hankki peilin helsinkiläisestä antiikkiliikkeestä vuonna 1999 – muuten peilin matka Italiasta Helsinkiin on toistaiseksi tuntematon. Peili oli pitkään esillä Arppeanumissa, mutta kun yliopistomuseo joutui luopumaan tuosta tilasta, suuri osa Lojanderin kokoelmasta siirrettiin Metsätalon antiikin kielten ja kulttuurien käytävän vitriineihin, jossa myös tämä peili on nähtävillä. Käytävällä olevat esineet muodostavat muuten maamme laajimman esillä olevan kokoelman Välimeren kulttuurien esineistöä.

Tämä etruskilainen peili voidaan ajoittaa karkeasti 300–100-luvuille eaa. Etruskit olivat keski-italialainen kansa, joka ennen Rooman nousua oli Välimeren alueen mahtavimpia kansoja kreikkalaisten ja puunilaisten ohella. Etruskien kulttuuri ja taide olivat erittäin arvostettuja, ja roomalaiset omaksuivat heiltä paljon. Lopullisesti etruskien alueet roomalaistuivat ensimmäisellä vuosisadalla eaa.

Peilin heijastava puoli on kupera ja sen takasivu on koristelu esittävällä aiheella. Taustapuolen kuvakaiverrus esittää etruskipeileille tyypillistä keskustelukohdasta. Tämänkaltaiset koristelut säilyivät lähes muuttumattomina usean vuosisadan ajan, minkä vuoksi peilejä on hankala ajoittaa pelkästään typologisin keinoin ja ilman tietoa niiden löytökontekstista.

[1 capture](#)

22 Mar 2020

Go

FEB MAR APR

◀ 22 ▶

2019 2020 2021

▼ About this capture

Peilin takasivun kuvakaiverrus.

1 capture

22 Mar 2020

Go

FEB MAR APR

22

2019 2020 2021

About this capture

kenties istuu tai nojaa johonkin. Tätä peilin vasenta reunaa on kunnostettu ja kuva-aiheesta on hieman hankala saada selvää.

Miesten alaruumista peittää nilkkoihin asti ulottuva vaate. Keskellä seisoo henkilö, joka on luultavasti mies: viereisen miehen polvi peittää hahmon genitaalit, joten aivan varma ei voi olla. Keskushahmolla on puolisaappaat, joiden liepeet on käännetty ulospäin. Saappaita ja toisella käsivarrella lepäävää vaatetta lukuun ottamatta henkilö on alasti. Miehestä vasemmalla on kuvan neljäs henkilö: hänen päässään on kypärä ja hän on pukeutunut lyhythiaiseen vaatteeseen. Hän keskustelelee vasemmanpuoleisimman henkilön kanssa. Hahmojen takana on pylväs ja kappale koristeltua friisiä. Kuvakenttää rajaa lehtiseppele.

On mahdollista, että peilissä kuvataan kreikkalaista sankaria Odysseusta (etruskiksi *utuze*) kumppaneineen. Tulkinta perustuu piirtokirjoitukseen eräässä samankaltaisessa peilissä. Helsingin yliopistomuseon peilin kahva on valettu ja se esittää eläimen päätä. Etruskipeilien kahvoissa esiintyvät eläimet tulkitaan usein joko naarashirviksi tai oinaiksi. Etruskipeilien typologiaa tarkasti tutkineen Ingela Wimanin jaottelun mukaan Helsingin peilin jalka kuvaa naarashirveä.

Yksityiskohta kahvasta: eläimen pää.

Jumalia ja sankareita kuvaavat kaiverrukset olivat yleisiä etruskilaisissa peileissä. Erityisen suosittuja olivat kuva-aiheet, joissa kuvattiin Troijan prinssi Pariksen tuomarointia jumalatarten kauneuskilpailussa. Voittajaksi hän valitsi Afroditen tämän luvattua, että Paris saisi kauneimman naisen omakseen: Helenan, Spartan kuninkaan Menelaoksen vaimon. Lupauksen toteutuminen johti Troijan sotaan. Toinen suosittu teema olivat dioskuurit Kastor ja Polydeukes (etr. *tinās clenar*: *Castur* ja *Pultuce*, lat. *Castor* ja *Pollux*), joiden sisar Helena oli. Dioskuurit esiintyvät kreikkalaisista mytologisista hahmoista

e

V

e

1 capture

22 Mar 2020

Go

FEB

MAR

APR

22

2019

2020

2021

About this capture

käyttöesineitä, joiden kautta tuhansia vuosia sitten eläneet henkilöt tulevat meitä lähemmas. Kaikilla suomalaisilla tuskin on kotinsa eteisessä veistoksia, mutta jokaisesta taloudesta löytynee peili.

Kuten nykyäänkin, peilejä käyttivät niin naiset kuin miehetkin. Roomalainen elämäkertakirjailija Suetonius kirjoittaa esimerkiksi, kuinka Rooman ensimmäinen keisari Augustus pyysi kuolinvuoteellaan peiliä ja kampa ollakseen mahdollisimman edustava. Peilit myös kuuluivat olennaisesti eri ammattiryhmien, kuten parturien ja taiteilijoiden välineistöön. Meille tutut peilityypit olivat olemassa jo antiikissa aina taskupeilistä kokovartalopeiliin.

Välimeren alueen ensimmäiset peilit olivat luonnon aikaansaamia ilmiöitä, kuten heijastava vedenpinta ja kivet, jotka märkinä heijastavat kuvajaisen. Varhaisimmat Egeanmeren peilit olivat kykladisen kulttuurin paistinpannua muistuttavat peilit, mutta Egyptistä tunnetaan peili jo 2000-luvulta eaa. Materiaalit tosin poikkesivat nykyisistä: pronssin lisäksi peilejä valmistettiin muun muassa hopeasta ja erilaisista metalliseoksista. Esimerkiksi hopean ja lyijyn seos oli erityisen hyvänä pidetty materiaali, mutta antiikin kirjallisuudesta tunnetaan myös kultaisia, timanttikoristeltuja luksuspeilejä. Roomalaisilla oli myös käytössään lasipeilejä. Tiedetään myös olleen vääristäviä peilejä, joiden nykyaikaisia vastineita löydämme huvipuistojen peilitaloista.

Miehet saattoivat lahjoittaa peilejä rakastajilleen, mutta peilit olivat myös lahjoja jumalille. Suosituin jumaluus kreikkalaisessa yhteydessä oli Afrodite, kauneuden ja rakkauden jumalatar, mutta peilejä pyhitettiin myös muille jumalille. Peilit esiintyvät myös kuvataiteessa sekä jumalten ja sankarien että tavallisten kuolevaisten käyttöesineinä. Esimerkiksi monissa kreikkalaisissa hautareliefeissä vainaja kuvataan katsomassa peiliin. Peili oli myös esine, joka voitiin sijoittaa hautaan vainajan mukaan tuonpuoleisessa käytettäväksi. Haudat ovatkin yleinen peilien löytökonteksti. Peileihin liittyi myös maaginen puoli, ja niitä saatettiin käyttää taikariiteissä.

Peilit esiintyvät latinankielisessä kirjallisuudessa monella eri tapaa, mutta lähinnä pienenä mainintana tai sivuhuomautuksena, jolloin kirjoittajan tarkoituksena on ilmentää jotain muuta – esimerkiksi vanhenemista tai turhamaisuutta. Peileihin viitataan niin konkreettisina esineinä kuin symbolisina objekteinakin. Kuten nykykirjallisuudessakin, antiikissakin peilit mainitaan kirjallisuudessa sielun kuvastamisen yhteydessä. Yksi kirjallisuudessa esiintyvistä topoksista on, kuinka peilistä tulee tarkastella omaa toimintaansa: peili nimittäin kertoo, jos sitä katsova henkilö on muuttunut ylpeäksi tai pahaksi.

Mitä tämä etruskilainen peili sitten kertoo meille, sitä katsoville henkilöille? Paitsi omasta elinkaarestaan, se kertoo sitä käyttäneiden ihmisten kulttuurista ja historiasta, heidän työtavoistaan ja kontakteistaan. Lisäksi se kertoo arvostuksesta: siitä on katsottu, sitä on kosketettu, sitä on kunnostettu, siitä on maksettu. Mutta se myös varoittaa meitä: ”Älkää unohtako!”

[1 capture](#)

22 Mar 2020

Go

FEB MAR APR

22

2019 2020 2021

▼ About this capture

Terrakottainen alabastron, n. 460 eaa. Metropolitan Museum of Art (inv.41.162.110). Wikimedia Commons CCo.

Tämä etruskilainen peili ei toki ole ainoa laatuaan Suomessa. Eräskin hieno yksilö löytyy Kansallismuseon kokoelmista, mutta se on tällä hetkellä varastossa. Suomen museoiden varastoissa on paljon antiikin esineitä, joita museot ovat itse systemaattisesti hankkineet 1800- ja 1900-luvuilla ja joita yksityishenkilöt ovat lahjoittaneet. Lahjoittajat ovat usein myös toivoneet, että esineet olisivat mahdollisimman monen ilona ja oppina. Tämän vuoksi myös niiden tutkiminen on tärkeää, vaikka esineille itselleen ei löytyisikään tällä hetkellä sopivaa esittelypaikkaa.

Kokoelmatyö on museoiden toiminnan kivijalka, mutta valitettavan harvoin siihen on käytettävissä tarpeeksi resursseja. Tietoa tulee koko ajan lisää, ja joskus hyvin luetteloidun esineen tiedot saattavat olla vanhentuneita ja virheellisiä. Monet esineet ovat olleet opinnäytetöiden ja artikkelien kohteena ja

t

1 capture

22 Mar 2020

Go FEB MAR APR

22

2019 2020 2021

About this capture

järjestäminen vaikeutui. Opetusta tarjotaan kuitenkin vielä, mutta se vaatii toistaiseksi luovimista, neuvotteluja ja kompromisseja. Monia aloja edustavilta tutkijoilta ja henkilökunnalta ei puutu intoa toteuttaa korkeatasoista opetusta vaikeassa tilanteessa, mikä ansaitsee suuren kiitoksen.

Toivottavasti tilanne muuttuu pian parempaan, jotta Suomessa pystytään vastaisuudessa kouluttamaan asiantuntevia osaajia, jotka voivat auttaa museoita tuomaan esineet kokoelmista laajan yleisön iloksi. Esineet ja niiden keräyshistoriat muodostavat mielenkiintoisia mikrohistorioita. Ne kuvastavat samalla laajempaa klassisen sivistyksen arvostamista ja ilmentämistä. Haaveenani on, että jonakin päivänä Suomessa nähdään kotimaisista kokoelmista muodostettu erikoismuseo tai laaja, pysyvä näyttely.

Anna-Maria Wilskman

Kirjoittaja valmistui maisteriksi joulukuussa 2018 Helsingin yliopistosta. Pääaineenaan hänellä oli latinan kieli ja Rooman kirjallisuus ja hän erikoistui antiikin materiaalsen kulttuurin tutkimukseen sivuaineenaan mm. museologia. Hänellä on museoalan työkokemusta muun muassa kokoelmatyössä avustamisessa. Nyt hän työskentelee tohtorikoulutettavana *Law, Governance and Space: Questioning the Foundations of the Republican Tradition* -projektissa (spacelaw.fi), jota rahoittaa European Research Council (grant agreement No 771874).

Kiitän Antonio Lopez Garciaa hänen avustaan Helsingin yliopistomuseon peilin kuvien muokkaamisessa.

Suomalaisista antiikinkeräilijöistä ja -kokoelmista lisätietoa:

- Leena Pietilä-Castrénin artikkeli ”Suomalaisista antiikkikokoelmista – keräilijät ja heidän esineensä” teoksessa *Utile dulci: antiikin kulttuurin opetuksesta ja harrastuksesta*. Toim. I. Kuivalainen – L. Pietilä-Castrén – H. Selkokari. Taidehistoriallisia tutkimuksia 50. Helsinki 2018.

Antiikin peileistä esimerkiksi:

- Berg, Ria. 2010. *Il mundus muliebris nelle fonti latine e nei contesti Pompeiani*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Humanistinen tiedekunta.
- Thomson de Grummond, Nancy (ed.). 1982. *A Guide to Etruscan Mirrors*. Tallahassee, Florida.
- Wiman, Ingela. 1990. *Malstria – Malena. Metals and Motifs in Etruscan Mirror Craft*. Studies in Mediterranean Archaeology vol XCI. Göteborg.

Palaa otsikoihin

Copyright © Artefacta